

Iš Europos Sąjungos fondų, Lietuvos Respublikos, savivaldybių biudžetų renovuoti, restauruoti Žemaitijos dvarai, kuriuose veikia muziejai, jų įveiklinimas, prieinamumas visuomenei

Kultūrinio turizmo maršrutai

Per paskutiniuosius du dešimtmečius naują kvėpavimą įgavo (buvo atnaujinta, restauruota, renovuota), visuomenės poreikiams pritaikyta daugelis Žemaitijos dvarų sodybų. Didžioji dalis su jų atnaujinimu susijusių projektų įgyvendinta 2009–2015 m., keletas – vėlesniais metais, yra ir šiuo metu rengiamų bei įgyvendinamų projektų. Jie buvo, dabar yra finansuojami iš Europos Sąjungos struktūrinių bei kitų Europos šalių fondų, Lietuvos Respublikos ir savivaldybių biudžeto lėšų. Daugelyje šių sodybų veikia muziejai. Šį kartą kviečiame aplankyti juos. Rekomenduojamas maršrutas: Jurbarkas > Tauragė > Bijotai (Šilalės r.) > Rietavas > Palanga > Kretinga > Plungė > Plateliai (Plungės r.) > Bukantė (Plungės r.) > Skuodas > Renavas (Mažeikių r.) > Paragiai (Akmenės r.) > Biržuvėnai (Telšių r.) > Kelmė > Kanopėnai (Raseinių r.). Žvalgydamiesi po šiuos dvarus prisiminkime, kokie investiciniai projektai čia buvo įgyvendinti laikotarpiu nuo 2004-ųjų gegužės 1-osios, kai Lietuva tapo Europos Sąjungos nare.

Jurbarkas

Jurbarko dvaras – mėgstama miesto gyventojų susibūrimų, laisvalaikio praleidimo vieta, turinti didelę ir atvykstančių turistų trauką. Čia puikiai prižiūrimas XIX a. suformuotas parkas, du išlikę rūmų fligeliai (XIX a. viduryje pastatyti vėlyvojo klasicizmo stiliaus šoniniai rūmai, dar vadinami oficinomis), Jurbarko Kristaus Atsimainymo cerkvė (1865m.), kumetynas (XIX a. vid.), jau minėtas parkas, sodybą juosusios tvoros fragmentai, dveji vartai. Jurbarko dvaro centriniai rūmai neišliko. Neseniai jų vietoje pastatyta simbolinė kolonada.

2009–2010 m. Jurbarko dvaro sodybos teritorijoje buvo įgyvendinti šie iš ES struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto finansuoti projektai: „Turizmo ir rekreacinės infrastruktūros plėtra atkuriant ir išsaugojant miesto parkų istorinį ir kultūrinį paveldą“, „Jurbarko dvaro šiaurinės oficinoms pritaikymas viešajai turizmo infrastruktūrai“, „Jurbarko dvaro parko pietinės oficinoms pritaikymas viešajai turizmo infrastruktūrai (II etapas)“ ir „Jurbarko krašto muziejaus ekspozicijų įrengimas ir

pritaikymas kultūrinio turizmo reikmėms“.

Vykdamas darbus buvo rekonstruotos abi dvarų rūmų mūrinės oficinoms, pastatuose įvesta elektros instaliacija, oficinoms prijungtos prie šilumos linijų, įrengta automobilių stovėjimo aikštelė, sutvarkyta šių pastatų aplinka bei Jurbarko dvaro parkas, įrengtas dviračių takas, dvaro sodyboje sukurtos palankesnės sąlygos turizmo plėtrai. Užbaigus darbus, pietinėje oficinoje įsikūrė Jurbarko turizmo ir verslo informacijos centras, o šiaurinėje oficinoje toliau veiklą tęsė nuo 1991 m. veikiantis Jurbarko krašto muziejus.

1989–2001 m. vykdamas projektus kultūrinei veiklai pritaikyta nedidelė, mūrinė, kryžiaus plano, puošni, supaprastinto neobizantiško stiliaus Kristaus Atsimainymo cerkvė su medine varpine. Dabar čia rengiamos meno parodos, vyksta koncertai, kiti kultūriniai renginiai.

Tauragė

1990 m. įkurto Tauragės krašto muziejaus „Santaka“ pagrindinė būstinė – didžiuliam neorenesansinio stiliaus Tauragės pilies komplekse, kuris

Atnaujintos Bijotų dvaro sodybos fragmentas. Danutės Mukienės nuotrauka

pastatytas 1844–1866 metais. Čia veikia archeologijos, istorijos, etnografijos, gamtos ekspozicijos. Muziejinė veikla plėtojama ir pilies menėse, fotografijoje, „Amžių bokšte“, didžiojoje parodų bei edukacijų salėse, fotostudijoje.

Tauragės rajono savivaldybė projektą „Kompleksinis pastatų ansamblio, vadinamo Tauragės pilimi, sutvarkymas ir pritaikymas viešosioms kultūros bei turizmo reikmėms“ pradėjo įgyvendinti 2009 m., gavusi finansavimą iš ES struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto. Vykdam jį buvo rekonstruotas pilies kiemelis ir lauko inžineriniai tinklai, atlikti šiaurės vakarinio korpuso vidaus patalpų rekonstrukcijos bei muziejaus priestato fasado ir stogo restauravimo darbai.

2017–2020 m. įgyvendintas projektas „Tauragės krašto muziejaus modernizavimas“. Vykdam jį iš viso buvo modernizuotas 641,19 m² muziejaus plotas. Čia įrengtos dinamiškos, keičiamos ekspozicijos, interaktyvios erdvės pritaikytos renginiams, edukaciniams užsiėmimams organizuoti, naujų ekspozicijų įrengimui pritaikytas pilies vakarinis bokštas, sutvarkytos ir įrengtos saugyklos patalpos, atnaujintos edukacinės programos. Projektas finansuotas iš ES struktūrinių fondų lėšų ir iš Tauragės savivaldybės biudžeto.

Bijotai (Šilalės r.)

Šilalės rajone yra restauruoti, turizmo reikmėms pritaikyti Bijotų dvaro sodybos, dažniausiai vadinamos Baublių sodyba, fragmentai ir ten esantys garsieji Dionizo Poškos baubliai. Viename jų 1812 m. (Nukelta į 28 p.)

EUROPOS SAJUNGOS parama Lietuvai 2004–2024 metais

2004 m. gegužės 1 d. Lietuva tapo pilnateise Europos Sąjungos nare. Tada atsirado galimybė Lietuvai gauti ES struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo lėšų. Pirmajame etape jos buvo gaunamos pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą ir 2004–2006 Sanglaudos fondo strategiją. Tuo pirmuoju laikotarpiu Lietuvai iš viso buvo skirta 1,720 mlrd. eurų paramos. Lėšos buvo naudojamos Lietuvoje įgyvendinant daugiau kaip 3,5 tūkst. socialinės ir ekonominės infrastruktūros, žmogiškųjų išteklių, gamybos plėtros, kaimo plėtros, žuvininkystės bei techninės pažangos projektų.

2007–2013 m. pagal Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją Lietuvai vien iš Europos socialinio, Europos regioninės plėtros, Sanglaudos fondų buvo skirta daugiau kaip 6,775 mlrd. eurų ES struktūrinių fondų lėšų.

2014–2020 m. ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų įgyvendinimui pagal ES fondų investicijų veiksmų programą iš Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, Sanglaudos fondų ir iš specialiųjų asignavimų Jaunimo užimtumo iniciatyvai buvo skirta 7,441 mlrd. eurų.

Vien 2020 m. ES investicijos į Lietuvos ekonomiką sudarė 2,584 mlrd. eurų.

Iš viso per 20 metų iš įvairių ES fondų Lietuva jau yra gavusi daugiau negu 20 milijardų eurų finansinės paramos (Lietuvos indėlis į minėtus fondus per tą laikotarpį buvo apie 4 kartus mažesnis). Gaunamos ES lėšos Lietuvai sudarė galimybę atsinaujinti įvairiose liaudies ūkio srityse, taip pat ir švietimo, kultūros, skatinti ekonomikos, žemės ūkio augimą, turizmo plėtrą, naujų energetinių išteklių ir darbo vietų kūrimą, aplinkos apsaugą, gyventojų kompetencijų kėlimą, pragyvenimo lygiu pradėti pasivyti senąsias ES valstybes, mažinti Lietuvos regionų socialinius bei ekonominius skirtumus.

2021–2027 m. ES fondų investicijų Lietuvoje programos biudžetas – beveik 8 mlrd. eurų. Tai Europos regioninės plėtros, Europos socialinio fondo, Sanglaudos ir Teisingos pertvarkos fondų lėšos, skirtos ilgalaikės ekonominės ir socialinės gerovės bei Lietuvos ekonomikos atsparumo ir konkurencingumo užtikrinimui.

Nugriautų Rietavo dvaro rūmų vietą ženklinanti kolonada ir Remigijaus Midvikio sukurtas Oginskių giminės atminimui skirtas paminklas „Akmeninė gėlė“. Bonifaco Vengalio nuotrauka

buvo įkurtas pirmasis Lietuvoje senienų muziejus.

Labiausiai šios sodybos vaizdas pasikeitė 2009–2011 m. čia vykdant iš ES struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto finansuotą projektą „Bijotų dvaro sodybos – Baublių komplekso pritaikymas turizmui“. Jo įgyvendinimu rūpinosi Šilalės rajono savivaldybė. Projekto vykdymo metu čia buvo turizmo plėtrai kompleksiskai pritaikyti viešieji nekilnojamieji kultūros paveldo objektai. Iš pradžių buvo parengtas teritorijos detalusis planas, Baublių tvarkybos projektas, vėliau – restauruotas Baublių muziejaus kompleksas, Baubliai konservuoti, renovuotas parkas, sutvarkyti bei išvalyti vandens telkiniai, restauruotas malūnas, parengtas Baublių gaubtų techninis projektas ir vadovaujantis juo įrengti nauji Baublių gaubtai.

Rietavas

Viena žymiausių ir gražiausių Žemaitijoje – Rietavo kunigaikščių Oginskių dvaro sodyba, valstybės saugoma kaip turinti didelę architektūrinę, istorinę, urbanistinę, kraštovaizdinę vertę. XIX a. II p. šioje sodyboje buvo pastatyti puošnūs neoklasicizmo stiliaus rūmai. Jie po įvairiausių negandų, gaisro, mirus dvaro šeiminkams, jau gerokai apnykę 1926m. buvo parduoti iš varžytinių privačiam asmeniui ir netrukus nugriauti. Iki mūsų dienų šio dvaro sodyboje išliko daug kitų pastatų. Tai muzikos mokykla (jos restauruotame pastate nuo 2000m. veikia Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus, kuris rūpinasi ir dvaro sodybos priežiūra,

parko atnaujinimu), oficina, muzikantų bendrabutis, alaus darykla-skalbykla, vandens bokštas, arklidės, sargo namelis, du namai, iš kurių vienas vadinaamas kryžiauna, Oginskių koplyčia-mauzoliejus, keli ūkiniai pastatai, sodybą juosusios tvoros fragmentai, Baltieji ir Raudonieji vartai, XIX a. pr. (spėjama data) įkurtos kapinės. Išlikęs mišraus plano parkas dabar užima 64,13 ha plotą. Ne tik parkas, bet ir dvaro sodybos pastatai paskutiniaisiais dešimtmečiais yra prižiūrimi, pritaikomi vietos bendruomenės poreikiams bei turizmo reikmėms. Buvusių rūmų vietą parko teritorijoje ženklina čia pastatyta simbolinė kolonada. Šalia jos – paminklas „Akmeninė gėlė“ (skulptorius Remigijus Midvikis), skirtas Oginskių giminės atminimui įamžinti.

2009 m. Rietavo savivaldybė dvaro sodyboje pradėjo įgyvendinti „Oginskių dvaro karietinės pritaikymo turizmo poreikiams projektą“. Jo metu rekonstruotas, kultūros bei turizmo poreikiams pritaikytas ilgą laiką nenaudotas Rietavo dvaro sodybos kompleksui priklausantis Oginskių dvaro karietinės pastatas. Čia įrengtas renginių ir konferencijų centras, sutvarkyta teritorijos aplinka, įrengta automobilių stovėjimo aikštelė. Dabar buvusioje dvaro karietinėje veikia Rietavo kultūros centras bei Turizmo ir verslo informacijos centras, vyksta įvairūs renginiai.

2018–2019 m. pagal tvarkomųjų paveldosaugos (restauracijos, remonto, konservavimo) darbų projektą atnaujinta Rietavo dvaro sodybos muzikos mokykla. Kiek anksčiau vykdant projektus Rietavo dvaro sodyboje renovuotas muzikantų bendrabutis, arklidės. Vykdant darbus buvo atlikti pastatų langų, palangių, fasado mūro, kaminų ir stogo tvarkybos darbai. Atnaujintas ir parkas. Darbai buvo finansuojami iš Europos Sąjungos fondų, Lietuvos Respublikos ir Rietavo savivaldybės biudžeto lėšų.

Gavus 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos lėšų, buvo įgyvendintas projektas „Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus kompleksinis sutvarkymas ir pritaikymas kultūrinėms, edukacinėms reikmėms“.

Palanga

Retas kuris lietuvis nėra lankęsis Palangos grafių Tiškevičių dvaro sodyboje, suformuotoje XIX a. pab. šventajame Birutės miške. Čia puikiai tvarkomas parkas, neorenesansinio stiliaus rūmuose nuo

1963 m. veikia didelę lankytojų trauką turintis Palangos gintaro muziejus.

Palangos dvaro sodyboje 2009 m. pagal 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos pirmo prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ VP3-1.3-ŪM-02-V priemonę „Viešųjų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms“ Palangos miesto savivaldybė pradėjo įgyvendinti projektą „Palangos botanikos parko istorinės dalies restauracija ir pritaikymas viešosioms reikmėms“. Šis projektas turėjo tris etapus. Vykdamas jį buvo siekiama išsaugoti Palangos dvaro sodybą, kuri yra nacionalinės svarbos kultūros paveldo objektas, kompleksiskai restauruoti bei kultūros, turizmo, švietimo, meno, mokslo, edukacijos ir kitoms viešosioms reikmėms pritaikyti joje esančius objektus, sudaryti sąlygas kurorte mažinti turizmo sezoniškumą.

Lietuvos dailės muziejus (dabar Lietuvos nacionalinis dailės muziejus) Europos Sąjungos ir Lietuvos valstybės lėšomis 2011–2015 m. įgyvendino projektą „Palangos gintaro muziejaus reprezentacinių rūmų restauracija ir pritaikymas šiuolaikiniams kultūrinio turizmo poreikiams“, kurį finansavo Lietuvos Respublikos ūkio ministerija ir LVPA bei Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Jo tikslas buvo atkurti grafų Tiškevičių neorenesansinių rūmų interjerus bei eksterjerus ir juose trečdaliu padidinti Palangos gintaro muziejų ekspozicijų, parodų plotus, sukuriant muziejinėje aplinkoje tarptautinių ir nacionalinių konferencijų centrą, išplečiant lankytojų aptarnavimo informacines, edukacines ir socialines zonas bei profesionalaus meno sklaidos erdves.

Buvo du šio projekto įgyvendinimo etapai. Įgyvendinant pirmąjį vyko muziejaus pastato avarinės būklės likvidavimo darbai: suremontuotas stogas, pakeisti langai, restauruoti balkonai, fasadų kartušai, iš originalų atlietos trūkstantos baliustrados istorinių vazų kopijos, parengtas Palangos gintaro muziejaus pastato renovacijos techninis projektas, skirtas pasirengti antrajam projekto vykdymo etapui. Antrasis projekto etapas užbaigtas įgyvendinti 2015 metais. Vykdamas jį muziejus buvo pritaikytas žmonių su negalia lankymui bei dideliems turistiniams srautams (iš kruizinių laivų ir kt.) priimti. Rūmuose buvo atkurti istoriniai eksterjerai ir interjerai,

Kretingos Žiemos sodo fragmentas. Danutės Mukienės nuotrauka

atnaujintos ekspozicijos, įrengtos patalpos Baltijos jūros šalių kultūrinių susitikimų ir meno renginių centrui bei edukaciniams užsiėmimams, naujas lankytojų aptarnavimo terminalas, konferencijų salė.

Kretinga

Apie 10 km nuo Palangos į rytus – Kretinga. Prie įvažiavimo į miestą Vilniaus gatve pasukę į kairę, dešinėje pusėje pamatome mūrinę tvorą, skiriančią gatvę nuo Kretingos dvaro parko. Čia – buvusios Kretingos grafų Tiškevičių valdos. Parko šiaurės vakarinėje dalyje – neoklasicizmo stiliaus rūmai, kuriuose nuo 1992 m. veikia Kretingos muziejus, o prie jų šliejasi šiam muziejui priklausantis, puikiai prižiūrimas Žiemos sodas (buvusi oranžerija).

Kretingos dvaro sodybos teritorija – apie 43 hektarų ploto, daugiau kaip pusę jo užima mišraus plano parkas. Yra išlikę 24 Tiškevičių laikais buvę pastatai.

Ši dvaro sodyba per pastaruosius metus yra itin išgražėjusi – pastatai čia vienas po kito buvo restauruojami, renovuojami, atnaujinti ir parkas.

Tarp svarbiausių įgyvendintų iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų šaltinių finansuotų

(Nukelta į 30 p.)

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro sodybos fragmentas. Gražinos Vengalienės nuotrauka

projektų yra Kretingos rajono savivaldybės kartu su Kretingos muziejumi 2009–2012 m. vykdytas projektas „Kretingos dvaro sodybos paminklinių pastatų renovacija ir pritaikymas turizmui“. Tada buvo restauruoti Kretingos dvaro rūmai, Žiemos sodas, malūnas, buvusi ratinė, įrengtos naujos Kretingos krašto istorijos, etnografijos, numizmatikos ekspozicijos bei atnaujintos buvusios ekspozicijos, įrengta parodų salė, edukacinės klasės, patalpos, skirtos rinkinių saugojimui ir eksploatavimui. Vykdamas šiuos darbus dvaro sodyba buvo pritaikyta platesniam paslaugų, kuriomis naudojasi visuomenė, teikimui, pritraukta projekto įgyvendinimui reikalingų lėšų iš privataus sektoriaus.

2011 m. vasarą Kretingos muziejui pagal 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ VP3-1.3-ŪM-02-V priemonę „Viešųjų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms“ buvo skirtas finansavimas projekto „Kretingos dvaro sodybos paminklinio pastato – ūkvedžio namo – renovacija ir pritaikymas turizmui“ įgyvendinimui. Šio projekto tikslas buvo užtikrinti anksčiau vykdyto projekto „Kretingos dvaro paminklinių pastatų renovacija ir pritaikymas turizmui“ tęstinumą ir renovuoti ūkvedžio namą, jį pritaikant kultūriniam turizmui. Vykdamas darbus ūkvedžio namas buvo renovuotas (sustiprinti pastato pamatai, restauruoti akmenų mūro sienos perdengimai, pakeistos stogo konstrukcijos ir dangos, apšiltintas stogas).

2023 m. Kultūros ministro Simono Kairio

įsakymu pagal Kultūros ministerijos 2021–2030 metų Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonę „Tvaryni priedaidų ir paskatų aktualizuoti paveldo vertybes sukūrimas“, siekiant labiau aktualizuoti ir įveikinti kultūros paveldo objektus, buvo skirtas finansavimas Kretingos muziejaus projektui „Kretingos dvaro sodybos grafų Tiškevičių rūmų Žiemos sodui-oranžerijai modernizuoti, pritaikant ją asmenims su negalia, taip pat aktualizuoti ir įveikinti“ ir taip padidinti muziejuje teikiamų kultūros paslaugų prieinamumą.

Plungė

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro sodyba – viena gražiausių ir geriausiai prižiūrimų bei daugiausiai lankytojų sulaukiančių dvaro sodybų Žemaitijoje. Dabar jos ansamblį sudaro dešimt kunigaikščių Zubovų ir Oginskių laikus menančių pastatų ir kitų statinių bei juos supantis Babrungo upės pakrantėje augantis 58,3 ha dydžio mišraus plano parkas su čia esančiais tvenkiniais.

Dabartinis sodybos šeimininkas – 1994 m. įsteigtas Žemaičių dailės muziejus. Restauruotoje dvaro laikrodinėje-oranžerijoje nuo 2012 m. veikia Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka. Dvaro centriniuose rūmuose lankytojai slaukiami muziejaus ekspozicinėse ir parodų salėse. Žirgyno pastate kasmet vyksta muziejaus organizuojami tarptautiniai Mykolo Oginskio muzikos festivalio koncertai ir kiti renginiai.

Plungės dvaro sodybos restauravimo projektas buvo parengtas dar 1956 m., tačiau svarbiausi jos restauravimo ir pritaikymo turizmo reikmėms darbai pradėti tik 2007-aisiais, įgyvendinant „Plungės dvaro sodybos Mykolo Oginskio rūmų rekonstravimo ir pritaikymo Žemaičių dailės muziejui tvarkybos darbų (restauravimo, remonto)“ projektą, kuris finansuotas iš Europos Sąjungos Regioninės plėtros fondo ir Plungės rajono savivaldybės lėšų. Tada pagal UAB „Projektavimo ir restauravimo instituto“ parengtą projektą ir ikonografinę medžiagą buvo pradėtas atkurti rūmų interjeras. Tiek šis, tiek ir iš Europos Sąjungos Regioninės plėtros fondo, Plungės rajono savivaldybės ir Valstybės investicijų programos (VIP) lėšų finansuotas projektas „Plungės M. Oginskio dvaro sodybos pastato – Žirgyno pritaikymas visuomenės kultūros ir rekreacijos reikmėms,

kapitalinio remonto ir tvarkybos darbų (restauravimo, remonto) techninis projektas“, buvo įgyvendinamas keliais etapais.

2009 m. Plungės rajono savivaldybė buvo parengusi ir pateikusi vertinimui keletą projektų, susijusių su Plungės dvaro sodybos (jo parko ir pastatų) tolesniu atnaujinimu ir jos pritaikymu turizmui. Finansavimas buvo gautas keturiems projektams. Įgyvendinant juos siekta išsaugoti tai, kas šioje sodyboje buvo autentiška, bei atkurti prarastą rūmų ansamblio autentiškumą.

Pirmojo etapo darbai (Plungės kunigaikščių Oginskių rūmų atnaujinimas) vyko nuo 2010 m. iki 2021 m. gegužės mėnesio. Tuo laikotarpiu buvo sutvarkytas parkas, jame esantys tvenkiniai, nutiesti grindiniai. 2010–2013 m. įgyvendinant projektą „Plungės M. Oginskio dvaro sodybos pritaikymas turizmo reikmėms. II etapas“ pradėti centrinių rūmų rekonstravimo ir restauravimo darbai (buvo restauruoti Plungės dvaro sodybos rūmų fasadai, pastatas pradėtas pritaikyti kultūrinio turizmo reikmėms ir muziejinei veiklai, restauruotas Plungės dvaro sodybos parkas, atstatyti Vakariniai (Raudonieji) vartai, restauruoti ir pastatyti nauji tvoros stulpai, įrengta mažųjų architektūrinės formų.

Projekto trečiojo etapo darbai vyko 2012–2015 metais. Tada buvo tvarkomi ir atkuriami centrinių dvaro rūmų interjerai.

Vykdamas projekto ketvirtojo etapo darbus – projektą „Plungės M. Oginskio dvaro sodybos pastato – Žirgyno pritaikymas visuomenės kultūros ir rekreacijos reikmėms (I etapas)“ buvo pradėtas rekonstruoti dvaro žirgynas (čia įrengta 1 000 vietų kultūriniais ir sporto renginiams skirta salė). Šie darbai vyko 2018–2023 metais. Juos užbaigus startavo Žirgyno pritaikymo visuomenės kultūros ir rekreacijos reikmėms antrasis etapas, o 2024–2024m. turėtų būti įgyvendintas trečiasis šio projekto etapas. Jo programoje numatyta atlikti Žirgyno pastato kapitalinio remonto ir tvarkybos darbus (sutvarkyti Žirgyno rytinės dalies vestibulį, mažąją renginių salę, laiptinę į salės balkoną ir antrąjį aukštą, rūbinę, lankytojams skirtus sanitarinius mazgus, įsigyti informacinių stendų, baldų ir kt.).

2009–2017 m. buvo įgyvendinamas investicijų projektas „Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos pastato rekonstrukcija ir M. Oginskio

dvaro ansamblio laikrodinės-oranžerijos restauravimas ir pritaikymas bibliotekos reikmėms“. Vykdamas jį atlikti buvusios dvaro Laikrodinės-oranžerijos (Parko g. 7) bei Vaikų bibliotekos (Laisvės al. 19), Advokatų namo (Laisvės al. 17) sutvarkymo ir pritaikymo bibliotekos reikmėms darbai.

2019–2021 m. įgyvendintas projektas „Plungės dvaro sodybos Mykolo Oginskio rūmų rekonstravimas ir modernizavimas, kuriant aukštesnę kultūros paslaugų kokybę“. Jo metu buvo vykdomi tolesni kunigaikščio Mykolo Oginskio rūmų tvarkybos, restauravimo, remonto darbai: sutvarkytas rūsys, šešios ekspozicinės salės, pagal turimą ikonografinę medžiagą atkurta rūmų biblioteka ir jos baldai, sutvarkyta rūmų vakarinės dalies mansarda, laiptinė, didžiojoje salėje, fojė bei antrojo aukšto balkono salėje pakeistos durys ir langai, pakeista ir dalis stogo dangos. Iš projekto lėšų buvo įsigyta bei įrengta viešųjų kultūros paslaugų teikimui reikalinga įranga (interaktyvūs stendai, bibliotekos interjero, rūmų virtuvės įranga, liftas, keltuvas, kilnojama lauko estrada, edukacinės klasės įranga.) Projektas įgyvendintas iš ES struktūrinių fondų ir Plungės rajono savivaldybės biudžeto lėšų.

2021 m. užbaigtas restauruoti, muziejinei veiklai pritaikytas Plungės dvaro sodybos advokatų namas.

Dvaro sodybos atnaujinimo ir pritaikymo turizmui projektą numatyta tęsti. Artimiausiais metais planuojama restauruoti abi dvaro ofcinas. Vienoje jų planuojama įrengti viešbutį, o kitą pritaikyti šiuolaikinio menų centro veiklai.

Plateliai (Plungės r.)

Platelių miestelio centre, kur veikia Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, – XVII a. II p. suformuota buvusi klasicizmo stiliaus Platelių dvaro sodyba.

Platelių dvaras iki XVIII a. pab. buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės nuosavybė, o tada atiteko čia iki 1940 m. gyvenusiai prancūzų grafų Šuazelių-Gufjė (Choiseul-de Gouffier) giminei. Šioje sodyboje ilgą laiką gyveno už Platelių grafo Antuano Lui Oktavijaus de Šuazelio-Gufjė ištekęsusi viena pirmųjų istorinės Lietuvos rašytojų Sofija Viktotija Tyzenhauzaitė de Šuazel-Gufjė, rašiusi ir leidusi knygas prancūzų kalba. Dvaro rūmai sudegė 1943 m., išliko tik jų pamatų fragmentai, tačiau

(Nukelta į 32 p.)

iki šiol tebestovi keletas kitų pastatų (tvartas, viena iš dviejų oranžerijų, svirnas, arklidės, daržovių rūsys, jauja, tarnų namas), išliko ir 6,32 ha dydžio parkas, kuriame yra 3 gamtos paminklai.

2010–2011 m. Žemaitijos nacionalinis parkas įgyvendino iš ES struktūrinių fondų finansuotą projektą „Buvusios Platelių dvaro sodybos atstatymo, restauravimo ir pritaikymo viešiesiems turizmo poreikiams“. Jo vykdymo metu buvo renovuoti ir turizmui, muziejinei veiklai pritaikyti Platelių dvaro sodybos du pastatai – svirnas ir arklidė.

XIX a. II p. pastatytame liaudiškos architektūros su neogotikiniais elementais Platelių dvaro svirne dabar veikia parodų salė, dvaro istorijos, ir etnografijos ekspozicijos, o XIX a. II p. istorizmo laikotarpio „plytų stiliaus“ arklidėje – didelę tiek vietos gyventojų, tiek ir atvykstančių turistų trauką turintis vienintelis Lietuvoje Užgavėnių muziejus, kuriame lankytojai susipažįsta su tradicinėmis žemaičių Užgavėnėmis ir turi galimybę pamatyti įvairiausių šios šventės metu dėvimų kaukių (ličynų), persirengėlių kostiumų pavyzdžių. Vykdant minėtą projektą buvo sukurtos kelios naujos darbo vietos, arklidžių pastatas prijungtas prie miestelio elektros, vandentiekio ir nuotekų tinklų, sutvarkyta jo aplinka, įrengta lauko informacinė infrastruktūra.

2012 m. restauruotame dvaro sodybos šakniavaisių rūsyje atidarytas tradicinių amatų centras. Po restauravimo buvusioje dvaro jaujoje įsikūrė Platelių kultūros centras. Dvaro tarnų namas yra privatizuotas.

2023 m. vykdant „Platelių dvaro sodybos parko želdynų tvarkybos darbų (restauravimo) projektą“ atnaujintas buvusios Platelių dvaro sodybos parkas.

Bukantės viensėdis (Plungės r.)

Bukantės dvaro sodyba (Bukantės dvarelis)–Plungės rajono Šateikių seniūnijos Godelių kaime, apie 5 km į pietryčius nuo Šateikių. Joje veikia Žemaičių dailės muziejaus ekspozicinis padalinys–rašytojos Žemaitės namas-muziejus. Dabar čia aptarnaujami ne tik muziejaus lankytojai, bet ir organizuojami įvairūs kultūriniai, edukaciniai renginiai, populiarinamas žemaičių kulinarinis paveldas, tradicinės šio krašto kalendorinės šventės.

Dvaro sodyboje – 3 pastatai: restauruotas 1855m. pastatytas ponų gyvenamasis namas, kuriame gimė rašytoja Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė-

nė-Žemaitė, bei atstatytas tvartas ir svirnas. Pastatai restauruoti, atstatyti, jų aplinka sutvarkyta, naujos ekspozicijos, edukacijoms ir parodoms skirtos patalpos įrengtos 2012 m. įgyvendinus iš ES struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos biudžeto ir Kultūros paveldo departamento finansuotą projektą „Bukantės dvaro sodybos restauravimas ir pritaikymas turizmo reikmėms“. Šios sodybos fragmentai ir vietovė 2015 m. Aplinkos ministerijos ir Etninės kultūros globos tarybos buvo pripažinta geriausiai atspindinčia savitus Žemaitijos regiono kraštovaizdžio bruožus.

Skuodas

Skuodo muziejus veikia XVII a. suformuotos, didikų Chodkevičių ir Sapiegų giminėms priklausiusios klasicizmo dvaro sodybos viename iš iškilusių trijų pastatų – vieno aukšto mūriniuose dvaro rūmuose. Kitame mūriniame, dviejų aukštų pastate (kumetyne) yra įsikūrusi rajono laikraščio „Mūsų žodis“ redakcija, gyvena šeimos. Dar tebestovi ir sovietmečiu rekonstruota Šv. Aleksandro Neviškio cerkvė.

Kaip čia, Lietuvos ir Kuršo paribyje, įsitvirtino Chodkevičiai ir Sapiegos?

1565 m. Žygimantas Augustas leido 1564 m. Žemaičių seniūnu paskirtam, 1559–1561 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenei Livonijoje vadovavusiam grafiui Jonui Chodkevičiui (1537–1579) pradėti valdyti dalį Žemaičių seniūnijos valdų, tarp kurių buvo ir Skuodas. 1568 m. šios valdos J. Chodkevičiui buvo užrašytos amžinam naudojimui. Mirus Jono Chodkevičiaus sūnui Jonui Karoliui Chodkevičiui, 1621 m. vedybų keliu Skuodo dvaras kaip dukros Onos Scholastikos kraittis 1625 m. atiteko didikams Sapiegomis. Jie Skuodą valdė iki 1831 metų. Tada už Sapiegų dalyvavimą sukilime Rusijos caras jų valdas nusavino, o Skuodo dvaro pastatus pritaikė rusų kareivinėms. Sovietmečiu čia veikė muzikos mokykla, laikraščio redakcija, spaustuvė ir kt. Apie 1905–1911 m. pastatyta mūrinė Šv. Aleksandro Neviškio cerkvė 1944 m. buvo rekonstruota, 1953–1955 m. pritaikyta dyzelinės elektros stoties darbui, o 1991 m. stotį iš pastato iškėlus, ji nebebuvo naudojama, tačiau ji nuo tolesnio nykimo yra saugoma – 1993–1995 m. šiam pastatui uždėtas naujas stogas, sudėtos naujos durys. Kadangi Skuode pravoslavų bendruomenės nebėra, cer-

kvės pastato priežiūra rūpinasi miesto savivaldybė.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, dvaro rūmuose iki to laiko veikusiai Skuodo muzikos mokyklai miesto centre buvo suteiktos erdvesnės patalpos, o dvaro rūmuose įkurtas Skuodo muziejus. Jo patalpos atnaujintos 2018–2020 m. įgyvendinus iš Europos Sąjungos Regioninės plėtros fondo ir Skuodo savivaldybės biudžeto lėšų finansuotą projektą „Skuodo muziejaus rekonstrukcija ir muziejaus paslaugų plėtra“. Vykdamas projektą kompleksškai sutvarkytas ir kultūrinėms reikmėms pritaikytas muziejaus pastatas: atnaujintas jo fasadas, pakeisti langai ir durys, atliktas vidaus patalpų remontas, atnaujinta šildymo sistema, įrengtos gaisrinės saugos ir apsauginės signalizacijos, sutvarkyta aplinka, įsigyta muziejaus veiklai reikalinga įranga, baldai.

Renavas (Mažeikių r.)

Vėlyvojo klasicizmo laikotarpiu suformuota Renavo dvaro sodyba – Mažeikių rajono Sedos seniūnijos Renavo kaime, ant Varduvos upės kranto. Ši 1830–1833 m. datuojama reprezentacinė dvaro sodyba garsėjo savo turtinga biblioteka, dvare auginamais šilkverpiais, kuriamu šilko auginimo ūkiu. Po Antrojo pasaulinio karo rūmai buvo nacionalizuoti, 1980 m. pirmą kartą restauruoti. Nuo 1996 m. čia veikė Mažeikių muziejaus ekspozicinis padalinys Renavo muziejus, o 2014 m. įkurta savarakiška biudžetinė įstaiga Mažeikių rajono Renavo dvaro sodyba. Einant laikui iškilė poreikis pastatą geriau pritaikyti visuomenės ir turizmo reikmėms, todėl 2009–2012 m. buvo įgyvendintas iš ES struktūrinių fondų finansuotas investicinis projektas „Renavo dvaro sodybos rūmų pritaikymas viešojo turizmo reikmėms“. Jo metu parengtas techninis projektas, atlikta jo ekspertizė, restauruoti Renavo dvaro rūmai, jų patalpos pritaikytos viešo maitinimo paslaugų teikimui. Buvo atliekama ir techninė projekto vykdymo priežiūra.

2011 m. restauruota, tradicinių amatų centrui pritaikyta dvaro katilinė, anksčiau restauruotas sandėlis pritaikytas informacinių konferencijų, seminarų organizavimo, informacijos teikimo ir įvairioms kitoms panašioms viešosioms reikmėms.

2014–2020 m. įgyvendintas Europos Sąjungos fondų finansuotas investicijų veiksmų programos projektas „Mažeikių rajono Renavo dvaro sodybos

oficinos rekonstrukcija (restauravimas) bei pritaikymas viešojo turizmo reikmėms“. Jo metu atnaujintas sodyboje esantis svirnas bei sandėlis.

2021 m. restauruotas dvaro sodybos rūsys.

Įgyvendinus šiuos projektus Renave buvo sukurta turizmui patraukli terpė, sumažintas objekto lankymo sezoniškumas bei pritrauktos privačios investicijos. Dabar dvaro rūmuose plėtojama muziejinė veikla, veikia ekspozicijos, parodos, vyksta įvairūs muziejinių organizuojami ir užsakomieji renginiai, dalis patalpų nuomojama renginių organizatoriams, teikiamos ir įvairios kitos paslaugos.

Paragiai (Akmenės r.)

Vienas iš labiausiai į šiaurę nutolusių Žemaitijos muziejų – Paragiuose (Akmenės r.). Čia veikia 1966 m. Paragių dvaro sodyboje įkurtas Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus.

XIX a. Paragių dvaro sodyba priklausė čia gyvenusių rašytojų Sofijos Ivanauskaitės-Pšibiliauskienės ir Marijos Ivanauskaitės-Lastauskienės, pasirašinęsį bendru literatūriniu Lazdynų Pelėdos slapyvardžiu, tėvui – dailininkui ir rašytojui Nikodemui Ivanauskui. Išliko gražus dvaro parkas, ponų gyvenamasis namas, kuriame dabar veikia muziejus, klėtelė, dūminė pirtis. Sodyboje yra renginiams skirta scena, keletas kitų statinių, mažosios architektūros objektų.

Sodyba atnaujinta pagal 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir Sanglaudos skatinimo veiksmų programos prioritetą „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ 2012–2014 m. įgyvendintą projektą „Paragių dvaro tvarkyba ir jo pritaikymas turizmo reikmėms“, kurio pagrindinis tikslas buvo paskatinti turizmo plėtrą Akmenės rajone. Vykdamas darbus buvo siekiama išsaugant Paragių dvaro sodybos autentiškumą, joje sudaryti geresnes sąlygas muziejinei veiklai ir atvykstančių lankytojų aktyviam poilsiui. Didžiausia investicijų dalis buvo panaudota parko takų, kelių atnaujinimui. Apsaugant muziejaus patalpas nuo drėgmės buvo įrengta nuogrinda. Projekto vykdymo metu įstiklinta gyvenamojo namo veranda, virš jos atkurtas atviras balkonai. Atkurtos ir namo langinės, restauruotos durys, krosnys, atgaivinti puošybos elementai, įrengta

(Nukelta į 34 p.)

Atstatytas Biržuvėnų dvaro ponų gyvenamasis namas. Danutės Mukienės nuotrauka

nauja elektros instaliacija, sumontuota saugos signalizacija. Buvo atnaujinta ir stipriai apnykusi sodyboje esanti klėtis (pakeistas jos stogas, įrengta nuogrinda, naujais pakeisti apatiniai rąstai, sudėtos naujos grindys, restauruotos durys, įrengta nauja elektros instaliacija). Vietoje sugriuvusios daržinės pastatyta nauja, naujam gyvenimui prikelta ir unikali dūminė pirtis.

Biržuvėnai (Telšių r.)

Viena unikaliausių ir paskutiniaisiais metais vis labiau gražėjanti, daugiau lankytojų sulaukianti – Telšių rajone Virvytės upės slėnyje esanti architektūriniu ir istoriniu požiūriu vertinga XVIII–XIX a. didelė medinė Biržuvėnų dvaro sodyba, atspindinti natūralią tokių sodybų raidą feodalizmo laikotarpiu. Joje – ano meto dvarų sodyboms būdingos keturios zonos: reprezentacinė, ūkinė, gamybinė ir gyvenamoji. Yra neblogai išlikęs jų tradicinis užstatymas, daugiau ar mažiau sunykusių 20 pastatų.

Dalis sodybos reprezentacinėje dalyje esančių pastatų jau restauruota. 2011 m. atstatytas po gaisro sudegęs ponų gyvenamasis namas. Darbai čia buvo pradėti vykdyti 2008 m. gavus finansavimą (4,5 mln. litų) iš Europos ekonominės erdvės finansinių mechanizmų ir valstybės biudžeto lėšų projekto „Biržuvėnų dvaro sodybos pritaikymas viešosioms reikmėms“ įgyvendinimui. Vėliau, vykdant 1,15 mln. eurų vertės projektą „Biržuvėnų dvaro sodybos ofcinos bei arklidės ir vežiminės restauravimas ir pritaikymas turizmui“, buvo parengtas techninis Biržuvėnų dvaro sodybos ofcinos bei arklidės ir vežiminės restauravimo projektas, ekspertizės išvados, atlikti ofcinos, arklidės ir vežiminės restauravimo darbai, ofcina pritaikyta kavinės ir parduotuvės

veiklai, šiame pastate įrengti laikino apgyvendinimo kambariai, o arklidėje ir vežiminėje atkurtas žirgynas, kuriame sudaryta galimybė laikyti vietinės veislės žirgus žemaitukus. Šie darbai buvo finansuojami iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų.

Nuo 2024 m. Biržuvėnų dvaro sodybos šeimininkas – Telšių turizmo informacijos centras. Jis priima ir organizuoja ekskursijas, teikia informaciją apie Telšių rajono lankomus objektus. Atstatytame ponų gyvenamajame name veikia muziejinė ekspozicija, rengiamos parodos, muzikiniai vakarai ir koncertai, edukaciniai užsiėmimai, skaitytojus aptarnauja Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos filialo darbuotojai.

Užventis (Kelmės r.)

Užventyje, prie Ventos upės esanti Užvenčio dvaro sodyba daugiausiai turistus traukia tuo, kad čia 1887–1898 m. tėvų išnuomotame dvare gyveno rašytoja Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana, šį dvarą, čia iki šiol tebeaugantį parką įamžinusi savo garsiosiose apysakoje „Sename dvare“ ir „Viktutė“. Lankytojus domina ir tai, kad 1912–1942 m. šioje sodyboje gyveno, pažangiai ūkininkavo Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Jonas Smilgevičius. Sodyboje išliko keliolika anuo metu čia buvusių pastatų ir jų fragmentų, tebestovi ir jau stipriai apnykęs ponų gyvenamasis namas. Iš privačių lėšų yra restauruotas Užvenčio dvaro malūnas, kuriame dabar teikiamos maitinimo, apgyvendinimo ir kt. paslaugos.

Nuo 1965 m. Užventyje veikia Kelmės krašto muziejaus filialas Užvenčio kraštotyros muziejus. Jis 1973 m. muziejus įsikūrė restauruotame Užvenčio dvaro svirne. Po kelių dešimtmečių iškilo poreikis šį pastatą dar kartą restauruoti ir pritaikyti muziejinei veiklai, todėl buvo parengtas projektas „Užvenčio muziejaus restauravimas ir jo pritaikymas kultūrinio turizmo reikmėms“. Gavus ES struktūrinių fondų finansavimą, projektą 2009–2012 m. įgyvendino Kelmės rajono savivaldybė. Vykdam darbus restauruotas dvaro svirnas, jame sudarytos tinkamos sąlygos muziejaus veiklai – sukurtas naujas kultūrinio turizmo traukos centras.

Kelmė

Baroko architektūros stilių išlaikiusioje Kelmės dvaro sodyboje nuo 1990 m. veikia Kelmės krašto

muziejus. Dvaro sodyba kartu su parku užima 15,2 ha teritoriją. Per du pastaruosius dešimtmečius čia buvo vykdoma arti dešimties dvaro centrinių rūmų remonto, šalia jos esančių įvažiavimo vartų, svirno ir parko atnaujinimo (renovavimo, restauravimo bei pritaikymo muziejinei veiklai, turizmui) projektų.

2006 m. vykdant projektą sutvarkytas buvęs dvaro rūmų avarinės būklės stogas, šio pastato fasadai, langai, lauko durys.

2009 m. įgyvendintas projektas „Kelmės dvaro sodybos svirno restauravimas ir pritaikymas muziejinei, kultūrinei ir švietimo paskirčiai“. Jis finansuotas iš Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Norvegų finansinių mechanizmų fondo. Jo metu atkurtas Kelmės dvaro svirnas: restauruotas jo stogas, sienos, pamatai, atkurtas buvęs vidaus išplanavimas, patalpos pritaikytos muziejaus edukacinei ir parodinei veiklai.

2012 m. rekonstruoti rūmų rūšiai, juos pritaikant amatų centro veiklai.

2016 m. gavus finansavimą iš Klimato kaitos specialiosios programos (LAAIF) buvo vykdomas projektas „Kelmės krašto muziejaus energijos suvartojimo sumažinimo priemonių įgyvendinimas“. Jo metu Kelmės dvaro rūmuose įrengtas geoterminis šildymas.

2019 m. įgyvendinant iš Europos regioninės plėtros fondo, Lietuvos Respublikos ir Kelmės rajono savivaldybės biudžeto lėšų finansuojamą investicinį projektą „Kelmės dvaro sodybos parterinės dalies sutvarkymas ir pritaikymas visuomenės poreikiams“, sutvarkyta Kelmės dvaro sodybos parterinės dalies takų danga, nutiesti pėsčiųjų takeliai, įrengtas teritorijos apšvietimas.

2023 m. vykdant iš Europos Sąjungos Sanglaudos fondo finansuotą projektą „Kelmės dvaro ansamblio parko sutvarkymas ir pritaikymas visuomenės poreikiams“ buvo atkurta ir sutvarkyta Kelmės dvaro ansamblio sodybos teritorija ir parkas: buvusi sodybos struktūra, kūdrių sistema, istoriškai susiformavusios parko kompozicijos, parko medžiai, želdiniai, buvę mažosios architektūros objektai, sutvarkyti pasivaikščiojimo takai ir apžvalgos aikštelė.

2023 pradėtas įgyvendinti pagal Valstybės investicijų programą iš valstybės ir Kelmės rajono savivaldybės biudžeto lėšų finansuojamas projektas „Kelmės dvaro rūmų vidaus patalpų restauravimas ir naujos ekspozicijos įrengimas“, kuri planuojama užbaigti 2025 metais.

Restauruojami Kelmės dvaro rūmai. 2024 m. Gražinos Vengalienės nuotrauka

Kanopėnai (Raseinių r.)

Pagal Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonę „Tvarių prielaidų ir paskatų aktualizuoti kultūros paveldo vertybes sukūrimas“, Raseinių rajono savivaldybės 2021–2030 m. strateginį plėtros planą ir siekiant labiau aktualizuoti bei geriau visuomenės ir turizmo reikmėms pritaikyti Raseinių rajono Kanopėnų kaime esančią iškilus XIX a. rašytojo, visuomenės ir kultūros veikėjo, knygų leidėjo Simono Tado Stanevičiaus gimtojo dvarelio sodyboje veikiančią Raseinių krašto istorijos muziejaus filialą Simono Stanevičiaus memorialinį muziejų, planuojama artimiausiais metais įgyvendinti projektą „Simono Stanevičiaus sodybos-muziejaus aktualizavimas ir pritaikymas kultūros reikmėms“. Jo metu numatyta atnaujinti Kanopėnų dvarelio sodybą, kuri užima apie 3 hektarų ploto, muziejaus ekspozicijas, suremontuoti pastato, kuriame veikia muziejus, stogą, fasadą ir vidų, svirno ir ratinės stogus, kiemo šulinį ir sodybos tvoras, sodybos komplekse įrengti naują infrastruktūrą, sutvarkyti krūmynus, įrengti veją, išvalyti tvenkinį, įrengti naują ekspoziciją svirne, sodybą labiau pritaikyti neįgaliesiems, turintiems ne tik fizinę, bet ir regos, psichinę negalią. Numatyta sodybos kieme ir sode S. Stanevičiaus šešių pasakėčių vizualiu pagrindu įrengti pažintinį taką (meninio ugdymosi sodą) – kultūros pažinimo lauką kaip bendravimo kelią. Jis turėtų padėti geriau suprasti senovės lietuvių gyvenimo būdą.

Darbus planuojama pradėti 2025-ųjų metų pirmąjį ketvirtį, o užbaigti 2026-aisiais.

Parengė Kazimieras Prušinskas

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS